

Ändringar i jordförvärvslagen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar bostadsutskottet regeringens förslag i proposition 2004/05:53 Ändringar i jordförvärvslagen (1979:230) och de motioner som väckts med anledning av propositionen jämte vissa motioner från den allmänna motionstiden 2004 som har anknytning till propositionens förslag.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker samtliga motioner.

I propositionen föreslås vissa ändringar i jordförvärvslagen. Ändringarna tar huvudsakligen sikte dels på bestämmelserna om tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd, dels på bestämmelserna om juridiska personers förvärv av lantbruksegendom.

Enligt förslaget skärps bestämmelserna om tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd genom att vissa tidigare tillståndsfria förvärv blir tillståndspliktiga. Avsikten med förslaget är främst att motverka s.k. exploaterande förvärv. Förslaget innebär att den tid en person måste ha varit bosatt i glesbygd inom den kommun där fastigheten är belägen för att kunna göra tillståndsfria förvärv förlängs från sex månader till ett år samt att möjligheten att undgå tillståndsplikt genom att göra bosättningsåtagande på fastigheten tas bort. I stället föreslås att den som kan göra sannolikt att han eller hon varaktigt kommer att bosätta sig på fastigheten eller att förvärvet varaktigt kommer att främja sysselsättningen på orten inte skall vägras tillstånd.

I fråga om juridiska personers möjligheter att förvärva lantbruksegendom innebär förslaget förenklingar. Juridiska personer föreslås, med undantag av vad som gäller enligt de särskilda bestämmelserna om förvärv i glesbygd och omarronderingsområden, få förvärva lantbruksegendom från andra juridiska personer, med undantag av dödsbon, utan förvärvstillstånd. I övrigt innebär förslaget bl.a. att bestämmelserna om kompensationsfria förvärv och om lämnande av kompensationsmark vid juridisk persons förvärv av lantbruksegendom från fysisk person förenklas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

Till betänkandet har 22 reservationer och 2 särskilda yttranden fogats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m.....	9
Förvärv i glesbygd.....	12
Behovet av skärpta regler m.m.....	12
Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget och ytterligare förändringar.....	13
Juridiska personers förvärv.....	14
Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m.....	15
Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m. och företräde för fysiska personer.....	16
Övriga frågor.....	19
Regeringens lagförslag i övrigt.....	19
Markpolitikens inriktning.....	19
Skogsavverkning innan tillstånd erhållits.....	20
Reservationer.....	21
1. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (m).....	21
2. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (fp).....	23
3. Behovet av skärpta regler för förvärv i glesbygd, punkt 2 – motiveringen (m).....	26
4. Behovet av skärpta regler för förvärv i glesbygd, punkt 2 – motiveringen (fp).....	26
5. Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget, punkt 3 (m).....	26
6. Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget, punkt 3 (fp).....	27
7. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 – motiveringen (m).....	27
8. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 – motiveringen (fp).....	28
9. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 (c).....	28
10. Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m., punkt 5 (kd, c).....	29
11. Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m., punkt 5 (fp).....	30
12. Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m., punkt 6 (fp).....	30
13. Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m., punkt 6 (c).....	31
14. Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer, punkt 7 (kd, c).....	32
15. Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer, punkt 7 (fp).....	34
16. Regeringens lagförslag i övrigt, punkt 8 (m).....	35
17. Regeringens lagförslag i övrigt, punkt 8 (fp).....	35
18. Markpolitikens inriktning, punkt 9 – motiveringen (m).....	36

19. Markpolitikens inriktning, punkt 9 – motiveringen (fp).....	36
20. Markpolitikens inriktning, punkt 9 (kd, c).....	36
21. Skogsavverkning innan tillstånd erhållits, punkt 10 – motiveringen (m)	37
22. Skogsavverkning innan tillstånd erhållits, punkt 10 – motiveringen (fp)	37
Särskilda yttranden.....	39
1. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (kd).....	39
2. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (c).....	39
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	40
Propositionen.....	40
Följdmotioner.....	40
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	41
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:N407 yrkande 5, 2004/05:Bo5 yrkande 2, 2004/05:Bo6 yrkandena 1–3 och 2004/05:Bo7 yrkandena 1–3.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

2. Behovet av skärpta regler för förvärv i glesbygd

Riksdagen avslår motion 2004/05:Bo232 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (m) – motiveringen

Reservation 4 (fp) – motiveringen

3. Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) i denna del. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:53 i denna del och avslår motion 2004/05:Bo5 yrkande 1.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (fp)

4. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar

Riksdagen avslår motion 2004/05:Bo9 yrkande 3.

Reservation 7 (m) – motiveringen

Reservation 8 (fp) – motiveringen

Reservation 9 (c)

5. Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) i denna del. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:53 i denna del och avslår motionerna 2004/05:MJ504 yrkande 5, 2004/05:Bo8 yrkande 1 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del.

Reservation 10 (kd, c)

Reservation 11 (fp)

6. Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) i denna del. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:53 i denna del och avslår motion 2004/05:Bo9 yrkandena 4 och 5 i denna del.

Reservation 12 (fp)

Reservation 13 (c)

7. Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) i denna del. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:53 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Bo8 yrkande 2 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del.

Reservation 14 (kd, c)

Reservation 15 (fp)

8. Regeringens lagförslag i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230),
2. lag om ändring i förköpslagen (1967:868) i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:53 i denna del.

Reservation 16 (m)

Reservation 17 (fp)

9. Markpolitikens inriktning

Riksdagen avslår motion 2004/05:Bo9 yrkandena 1 och 2.

Reservation 18 (m) – motiveringen

Reservation 19 (fp) – motiveringen

Reservation 20 (kd, c)

10. Skogsavverkning innan tillstånd erhållits

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ504 yrkande 6.

Reservation 21 (m) – motiveringen

Reservation 22 (fp) – motiveringen

Stockholm den 12 maj 2005

På bostadsutskottets vägnar

Ragnwi Marcelind

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ragnwi Marcelind (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Siw Wittgren-Ahl (s), Maria Öberg (s), Carl-Axel Roslund (m), Gunnar Sandberg (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Leif Jakobsson (s), Ewa Thalén Finné (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Göte Wahlström (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen beslutade i november 1998 att som sin mening ge regeringen till känna att en utvärdering bl.a. av bestämmelserna i jordförvärvslagen borde genomföras (bet. 1998/99: MJU3, rskr. 1998/99:32). Regeringen beslutade den 3 juni 1999 att tillsätta en utredning med uppgift att se över jordförvärvslagstiftningen (dir. 1999:40). Utredaren gavs i uppdrag att utvärdera vilken verkan bestämmelserna i jordförvärvslagen har när det gäller effekterna för både fysiska och juridiska personers möjligheter att förvärva skogsmark, framför allt bestämmelserna om förvärvarens anknytning till den ort där den förvärvade egendomen finns och bestämmelserna om förvärv mellan juridiska personer. Utredaren skulle vidare utröna om nuvarande regler i fastighetsbildningslagen bidragit till från skogsvårdssynpunkt oönskade förvärv av skogsmark. Utredningen, som antog namnet Jordförvärvsutredningen, överlämnade i april 2001 sitt betänkande Ägande och struktur inom jord och skog (SOU 2001:38).

En sammanfattning av utredningsbetänkandets förslag finns intagen i propositionen (bilaga 1) liksom en förteckning över remissinstanserna och andra som har yttrat sig över betänkandet (bilaga 3). En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2001/2018).

Regeringen tar i den i detta utskottsbetänkande behandlade propositionen upp de förslag till ändringar i jordförvärvslagen som föreslagits av Jordförvärvsutredningen. De förslag till skärpningar av tillämpningen av skogsvårdslagstiftningen som utredningen tagit upp behandlar regeringen i en särskild proposition om ändringar i skogsvårdslagen (prop. 2004/05: 58). Inom riksdagen bereds nu denna proposition av miljö- och jordbruksutskottet. De övriga frågor som diskuteras i utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utredningen har föreslagit bl.a. att bestämmelserna om tillståndsplikt vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd skall upphöra att gälla. Mot bakgrund av det behov av att behålla och skärpa bestämmelserna om tillståndsplikt vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd som behandlas i propositionen (avsnitt 6), har inom Jordbruksdepartementet utarbetats en promemoria, Tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd (Ds 2004:15).

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och andra som har yttrat sig över promemorians förslag finns i propositionen (bilaga 4). En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2004/789). Promemorians förslag överensstämmer huvudsakligen med propositionens förslag och har därför inte bilagts propositionen.

Lagrådet har yttrat sig över regeringens lagförslag. Yttrandet finns intaget i propositionen (bilaga 6).

Under utskottets beredning av ärendet har företrädare för LRF Skogsägarna lämnat synpunkter på regeringens förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår vissa ändringar i jordförvärvslagen (1979:230). Ändringarna tar huvudsakligen sikte dels på bestämmelserna om tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd, dels på bestämmelserna om juridiska personers förvärv av lantbruksegendom.

Enligt regeringsförslaget skärps bestämmelserna om tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd genom att vissa tidigare tillståndsfria förvärv blir tillståndspliktiga. Avsikten med förslaget är främst att motverka s.k. exploaterande förvärv. Förslaget innebär att den tid en person måste ha varit bosatt i glesbygd inom den kommun där fastigheten är belägen för att kunna göra tillståndsfria förvärv förlängs från sex månader till ett år samt att möjligheten att undgå tillståndsplikt genom att göra bosättningsåtagande på fastigheten tas bort. I stället föreslås att den som kan göra sannolikt att han eller hon varaktigt kommer att bosätta sig på fastigheten eller att förvärvet varaktigt kommer att främja sysselsättningen på orten inte skall vägras tillstånd.

När det gäller juridiska personers möjligheter att förvärva lantbruksegendom innebär förslaget förenklingar. Juridiska personer föreslås, med undantag av vad som gäller enligt de särskilda bestämmelserna om förvärv i glesbygd och omarronderingsområden, få förvärva lantbruksegendom från andra juridiska personer, med undantag av dödsbon, utan förvärvstillstånd. I övrigt innebär förslaget bl.a. att bestämmelserna om kompensationsfria förvärv och om lämnande av kompensationsmark vid juridisk persons förvärv av lantbruksegendom från fysisk person förenklas.

Lagändringarna föreslås av regeringen träda i kraft den 1 juli 2005.

Utskottets överväganden

Utskottet redovisar sina närmare överväganden i fråga om propositionens förslag huvudsakligen endast i de delar de berörs i motionsförlägen.

Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförlägen om att jordförvärvslagen helt eller delvis skall slopas. Riksdagen bör också avslå ett motionsförlägen om jordförvärvslagens utformning med syfte att motverka att lagen kringgåås eftersom förläget i allt väsentligt tillgodoses genom regeringsförläget. *Jämför reservationerna 1 (m) och 2 (fp) och de särskilda yttrandena 1 (kd) och 2 (c).*

I motion 2004/05:Bo7 (m) yrkandena 1–3 lämnas förlägen om att jordförvärvslagen, med undantag för omarronderingsområden, enbart skall omfatta juridiska personer (förlägen till riksdagsbeslut). Enligt förläget skall jordförvärvslagens kvarvarande bestämmelser om juridiska personer endast gälla vid förvärv av skogsfastighet. Köp av jordbruksmark skall således inte förvärvsprövas (förlägen till riksdagsbeslut). I motionen föreslås vidare tilläggsdirektiv till Skogsutredningen. Dessa skall omfatta att en översyn av reglerna för juridiska personers förvärv av skogsmark genomförs. Översynen skall innefatta att en ny avvägning görs mellan å ena sidan de inskränkningar i äganderätten som en förvärvslagstiftning innebär och å andra sidan eventuella fördelar med en bibehållen förvärvsprövning jämte överväganden om fortfarande relevanta delar av lagstiftningen kan inarbetas i skogsvårdslagen och om jordförvärvslagen i motsvarande delar kan upphävas (förlägen om tillkännagivande). I motion 2004/05:Bo5 (m) yrkande 2 föreslås att glesbygdsbestämmelserna i jordförvärvslagen skall slopas (förlägen till riksdagsbeslut).

Förläget i motion 2004/05:Bo6 (fp) yrkandena 1–3 avser att jordförvärvslagen skall slopas (förlägen om tillkännagivande). Enligt motionen bör dock de regler som kan behövas om förvärv i omarronderingsområde överföras till annan lagstiftning (förlägen om tillkännagivande). Vidare föreslås att en översyn av konkurrenslagstiftningen genomförs med syfte att säkerställa att den omfattar ägande av lantbruksegendom (förlägen om tillkännagivande).

Enligt förläget i den fristående motionen 2004/05:N407 (kd) yrkande 5, som alltså väcktes innan regeringen lade fram sin proposition, bör det inte vara möjligt att enkelt kringgå reglerna i jordförvärvslagen. Det är nödvän-

dig att se till att bestämmelserna om förvärvstillstånd verkligen efterlevs, om jordförvärvslagen fortsättningsvis skall ha ett regionalpolitiskt syfte (förslag om tillkännagivande). Motionärerna vill stärka de fastboendes situation i förhållande till utboägandet.

Syftet med *bestämmelserna om förvärvstillstånd i glesbygd* är sedan de ändringar som gjordes år 1991 rent regionalpolitiskt. Jordförvärvslagens glesbygdsbestämmelser syftar således till att stärka sysselsättningsunderlaget för dem som redan är bosatta i glesbygden eller få tillstånd varaktigt bosättning där. För på orten redan etablerade jord- och skogsbrukare innebär bestämmelserna i princip att förvärv av den som behöver ytterligare sysselsättningsunderlag för sin försörjning prioriteras i förhållande till förvärv som görs av den som varken bor på orten eller har för avsikt att flytta dit. För att den senast berörda bestämmelsen skall kunna återopas som avslagsgrund krävs dock att ett vägrat tillstånd kan få en direkt och påvisbar effekt på sysselsättningen eller bosättningen i området.

Enligt den till grund för propositionen liggande promemorians förslag bör glesbygdsbestämmelserna behållas och skärpas. Det kan enligt promemorian antas att berörda fastigheter, i de fall då tillstånd har vägrats med tillämpning av glesbygdsbestämmelserna, fått ett från glesbygdssynpunkt bättre utnyttjande än vad de annars skulle ha fått. Det finns också enligt promemorian ett fortsatt behov av att tillgodose bestämmelsernas bakomliggande syften, att främja bosättning och sysselsättning i glesbygd. Det konstateras att även de fall av exploaterande förvärv som förekommit efter den genomförda avregleringen av jordförvärvslagen visar att det finns ett tydligt behov av förhandskontroll av förvärv av lantbruksegendom i glesbygd. Bland de förslag som lämnas i regeringens proposition om ändringar i skogsvårdslagen (prop. 2004/05:58) finns vidare ett förslag om att avverkning som huvudregel inte får påbörjas förrän förvärvstillstånd beviljats i de fall då förvärvstillstånd krävs. De föreslagna ändringarna i skogsvårdslagstiftningen understryker således ytterligare behovet av att reglerna om förvärvstillstånd i glesbygd behålls.

Mot bakgrund av den i promemorian givna beskrivningen har regeringen gjort bedömningen att glesbygdsbestämmelserna bör behållas. Då de nuvarande bestämmelserna har visat sig vara förhållandevis enkla att kringgå har regeringen dessutom instämt i promemorians slutsats om att det finns anledning att skärpa bestämmelserna.

Inom *omarronderingsområden* krävs förvärvstillstånd för alla förvärv inom lagens tillämpningsområde. Inom omarronderingsområdena får tillstånd vägras om förvärvet skulle försvåra genomförandet av rationaliseringen av ägostrukturen. Omarronderingsverksamheten bedrivs, förutom med hjälp av jordförvärvslagen, genom jordfondens verksamhet och genom förrättningar enligt fastighetsbildningslagen. För att begränsa den enskildes kostnader för en lantmåteriförrättning kan bidrag också lämnas enligt förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering.

Regeringen instämmer i utredningens slutsats att det inte nu finns anledning att upphäva bestämmelserna och i att det är angeläget att rationaliseringen av ägostrukturen i de ägosplittrade områdena fortgår. Att föreskriva – såsom utredningen föreslagit – att bestämmelserna skall upphävas efter en viss tidsperiod skulle kunna motverka detta syfte. Någon tidsbegränsning för bestämmelserna bör därför nu inte anges.

För *juridiska personer* krävs inom lagens tillämpningsområde tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom inom hela landet. För att tillstånd skall beviljas krävs – utöver vad som följer av de särskilda regler som gäller i glesbygd och omarronderingsområden – som huvudregel att förvärvaren avstår eller kan antas komma att avstå mark som kompenserar förvärvet. Kompensationsmarken skall ha betydelse för jordbrukets eller skogsbrukets rationalisering och i storlek eller värde ungefär motsvara den egendom som avses med förvärvet. Förvärvstillstånd kan i fyra fall beviljas även om kompensationsmark inte lämnas.

Anledningen till att juridiska personers möjligheter till förvärv har begränsats är främst att det har ansetts viktigt att bibehålla balansen mellan olika ägarkategorier. Ett omfattande privat ägande har ansetts säkerställa en mångfald av olika bruksmetoder i jord- och skogsbruket, medan ett ökat bolagsägande har ansetts leda till att alltmer mark ägs av personer med annan yrkesverksamhet än jordbruk och skogsbruk. Ett ökat bolagsägande har vidare ansetts innebära att mark undandras från fastighetsmarknaden på ett otillfredsställande sätt och till risk för sådana prisökningar att jord- och skogsbrukare normalt inte har möjlighet att förvärva den lantbruksegendom de behöver för sin sysselsättning. Den rationaliseringspolitik som förts har vidare i första hand ansetts böra främja uppbyggandet och vidmakthållandet av effektiva familjeföretag.

Principen om att balansen mellan olika ägarkategorier skall bibehållas har fastslagits av riksdagen vid ett antal tillfällen, senast i samband med 1991 års ändringar i jordförvärvslagen. Upprätthållandet av denna princip har lett till att den totala andelen produktiv skogsmark i dag ägs till cirka 46 % av fysiska personer och till att fysiska personer äger cirka 86 % av den samlade åker- och betesmarken i Sverige. Enligt Jordförvärvsutredningen finns det alltså skäl att bibehålla en reglering som begränsar juridiska personers möjligheter att förvärva jordbruks- och skogsmark. Utredningen konstaterar att principen är accepterad i alla kretsar och att en oförändrad ägarbalans är en enkel och ändamålsenlig utgångspunkt att utgå ifrån vid bestämmelsernas utformning.

Regeringen har ansett att principen om att balansen mellan olika ägarkategorier skall upprätthållas och även fortsättningsvis ligga till grund för juridiska personers möjligheter till förvärv.

Utskottet instämmer i de av regeringen gjorda bedömningarna som ligger till grund för slutsatsen om att jordförvärvslagen bör utgöra ett instrument för den markpolitik som skall bedrivas. Lagens närmare utformning bör bestämmas så att den effektivt uppfyller ett regionalpolitiskt syfte. Med

hänvisning till detta avstyrker utskottet m- och fp-motionsförslagen som går ut på att riksdagen helt eller delvis skall göra sig av med detta instrument. Kd-motionärerna kommer med den deklarerade inriktningen att i allt väsentligt bli tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför även den motionen.

Förvärv i glesbygd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om skärpta regler för förvärv i glesbygd eftersom förslagen tillgodoses genom regeringsförslaget. *Jämför reservationerna 3 (m) – motiv. och 4 (fp) – motiv.*

Riksdagen bör vidare anta regeringens lagförslag som gäller förvärv i glesbygd och avslå ett mot regeringsförslaget stående motionsförslag. *Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (fp).*

Riksdagen bör dessutom avslå ett motionsförslag om företrädesrätt till förvärv för en person som bor eller verkar på orten. *Jämför reservationerna 7 (m) – motiv., 8 (fp) – motiv. och 9 (c).*

Behovet av skärpta regler m.m.

Enligt regeringens förslag bör bestämmelserna om förvärv av lantbruksegendom i glesbygd skärpas.

Jordförvärvslagens glesbygdsbestämmelser syftar till att stärka sysselsättningsunderlaget för dem som redan är bosatta i glesbygden eller få till stånd varaktig bosättning där. För på orten redan etablerade jord- och skogsbrukare innebär bestämmelserna i princip att förvärv av den som behöver ytterligare sysselsättningsunderlag för sin försörjning prioriteras i förhållande till förvärv som görs av den som varken bor på orten eller har för avsikt att flytta dit. För att bestämmelsen skall kunna återopas som avslagsgrund krävs dock att ett vägrat tillstånd kan få en direkt och påvisbar effekt på sysselsättningen eller bosättningen i området.

Enligt regeringens förslag skall kravet på bosättning i glesbygd vid tillståndsfria förvärv skärpas. För tillståndsfrihet skall det krävas att förvärvaren sedan minst tolv månader är folkbokförd i glesbygd inom den kommun där egendomen är belägen. Någon anmälan om förvärvet skall inte längre behöva göras till länsstyrelsen. Regeringen föreslår också att möjligheten till bosättningsåtagande skall tas bort och att bestämmelserna om inlösenförfarande skall upphävas.

I motion 2004/05:Bo232 (v) yrkandena 1 och 2 lämnas förslag om att kravet på bosättning i glesbygd inom den kommun där egendomen är belägen skall förlängas till tolv månader och att institutet med bosättningsåtagande skall avskaffas och ersättas med ett förfarande med tillståndsplikt (förslag om tillkännagivande).

Motionärerna bakom den redan före propositionen väckta v-motionen tillgodoses genom regeringens förslag och riksdagen bör med hänvisning till detta avslå motionen.

Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget och ytterligare förändringar

Regeringens förslag vad gäller undantag för på orten redan bosatta personer och möjligheten till bosättningsåtagande har återgivits ovan. Enligt regeringens förslag skall vidare en förvärvare inte vägras tillstånd till förvärv av egendom som ligger utanför omarronderingsområden om denna kan göra sannolikt att han eller hon inom tolv månader från förvärvet kommer att varaktigt bosätta sig på fastigheten eller att han eller hon varaktigt kommer att främja sysselsättningen på orten. Om förvärvaren inte avser att bosätta sig på fastigheten eller på annat sätt främja sysselsättningen på orten skall prövningen göras enligt nuvarande bestämmelser. Några särskilda sanktionsbestämmelser mot personer som inte fullföljer sina avsikter att bosätta sig på fastigheten eller främja sysselsättningen på orten bör inte införas.

I motion 2004/05:Bo5 (m) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår regeringens förslag om att glesbygdsbestämmelserna skall skärpas.

Förslaget i motion 2004/05:Bo9 (c) yrkande 3 gäller problematiken kring de s.k. exploaterande förvärven och avser att ett förtydligande görs av de villkor som föreslås skall gälla för förvärv. Enligt motionen skall bestämmelserna utformas så att det blir mycket klart att vid förvärv företräde alltid skall ges till någon som redan bor och verkar på bygden, om det finns ett klart behov av fastigheten för att främja sysselsättningen på orten (förslag om tillkännagivande).

För att en lagstiftning om förvärvstillstånd vid köp av fast egendom skall vara förenlig med EG-domstolens rättspraxis krävs som anförts av regeringen i propositionen (avsnitt 5), förutom att bestämmelserna uppfyller ett syfte av allmänintresse, att bestämmelserna inte är diskriminerande eller går längre än vad som är motiverat i förhållande till deras syfte.

Enligt regeringsförslaget bör personer som avser att bosätta sig på fastigheten även fortsättningsvis jämföras med personer som är bosatta i glesbygd inom kommunen. Regeringen anser därför att den som vid förvärv utanför omarronderingsområde kan göra sannolikt att han eller hon avser att bosätta sig på fastigheten alltid bör beviljas tillstånd utan att någon jämförelse görs med andra behov av marken. Regeringen föreslår bl.a. att den som varaktigt kommer att främja sysselsättningen – skapar eller bibehåller varaktiga arbetstillfällen – på orten ges företräde i förhållande till andra behov av marken, på samma sätt som en utomstående förvärvare som avser att bosätta sig på fastigheten.

Förslaget tillgodoser de regionalpolitiska ändamålen att främja bosättning och öka sysselsättningen. Regeringen hänvisar dessutom i sammanhanget bl.a. till EG-rättens krav på proportionalitet (lagens krav skall inte gå utöver vad som är nödvändigt för att lagen skall uppnå sitt syfte) och den för regeringens förslag grundläggande promemorians slutsats att en prioritering av på orten redan etablerade personer riskerar att anses diskriminerande ur EG-rättslig synvinkel.

Det förtjänar att uppmärksammas att regeringen med anledning av den remisskritik som framförts om att kravet att främja sysselsättningen på orten är alltför enkelt att uppfylla har förtydligat det remitterade förslaget så att det krävs att förvärvaren gör sannolikt att förvärvet främjar sysselsättningen på orten genom att det skapar eller bibehåller *varaktiga* arbetstillfällen.

Utskottet föreslår med hänvisning till vad utskottet inledningsvis anfört om skälen för att bibehålla glesbygdsbestämmelserna och i övrigt på de i propositionen angivna skälen att riksdagen antar lagförslaget i den del den avser glesbygdsbestämmelsernas utformning och därmed avslår m-motionen. Utskottet uppmärksammar särskilt syftet att de nya bestämmelserna skall motverka exploaterande förvärv.

Med hänvisning till vad regeringen anför om bestämmelsernas närmare utformning förordar utskottet inte de förändringar av lagstiftningen som framförts i c-motionen, som alltså avstyrks.

Juridiska personers förvärv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om kompensationsgrundande avståenden av egendom till staten m.m. samt avslå de motstående motionsförslagen. *Jämför reservationerna 10 (kd, c) och 11 (fp).*

Riksdagen bör vidare anta regeringens förslag om kompensationsfria förvärv och avslå motstående motionsförslag m.m. *Jämför reservationerna 12 (fp) och 13 (c).*

Riksdagen bör dessutom anta regeringens förslag om upphävande av fysiska personers företrädesrätt i särskilt fall samt avslå motstående motionsförslag. *Jämför reservationerna 14 (kd, c) och 15 (fp).*

Enligt regeringens förslag skall bestämmelserna om juridiska personers förvärv förenklas och moderniseras. Förvärv mellan juridiska personer skall inte längre kräva tillstånd utöver vad som följer av glesbygds- och omarronderingsbestämmelserna. Dödsbon skall vid tillämpningen av bestämmelserna om juridiska personers förvärv likställas med fysiska personer.

Regeringen har analyserat sitt förslag i förhållande till de krav EG-rätten – EG-fördragets bestämmelser om fri rörlighet av kapital – ställer och i sammanhanget poängterat att det genom vissa av de framlagda förslagen (prop.-avsnitt 8.2 och 8.4) blir enklare för juridiska personer att förvärva lantbruksegendom, både från annan juridisk person och från fysisk person, än enligt dagens bestämmelser.

Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m.

Utskottet har inledningsvis kortfattat i beskrivande form berört regelverkets utformning och den huvudregel som innebär att det för tillstånd enligt nu gällande lag krävs att förvärvaren avstår eller kan antas komma att avstå mark som kompenserar förvärvet. I propositionen föreslår regeringen att lantbruksegendom som förvärvaren avstår, kan antas komma att avstå eller under de fem senaste åren har avstått till en fysisk person eller till staten för naturvårdsändamål skall godtas som kompensationsmark förutsatt att egendomen i fråga om produktionsförmåga ungefär motsvarar den egendom som avses med förvärvet.

I motion 2004/05:Bo8 (kd) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår förslaget till ny lydelse av, såsom motionen får förstås, 6 § första stycket 2 b jordförvärvslagen som innebär att mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall godtas som kompensationsmark.

Motion 2004/05:MJ504 (kd) yrkande 5, som väckts under den allmänna motionstiden, innebär att jordförvärvslagen skall ändras med syfte att bevara balansen mellan olika ägarkategorier (förslag om tillkännagivande). Förändringen bör enligt motionärerna ligga i linje med förslaget i Jordförvärvsutredningens betänkande (SOU 2001:38).

Motionärerna bakom motion 2004/05:Bo9 (c) yrkande 5 i denna del föreslår att riksdagen skall avslå regeringens lagförslag i den del avseende 6 § som ger storbolagen lättnader att förvärva mark vilka förvärv rubbar ägarbalansen till bolagens fördel. Det gäller bl.a. det nu aktuella förslaget att mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall få räknas som kompensationsmark.

Den föreslagna bestämmelsen om kompensationsmark skall tillämpas vid juridiska personers förvärv från fysiska personer och dödsbon. Ett bibehållande av bestämmelsen medverkar således till att balansen mellan olika ägarkategorier upprätthålls.

Jordförvärvsutredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen hade dock föreslagit att en juridisk person som avstått mark till staten för naturvårdsändamål skall kunna åberopa detta som ett särskilt skäl för att få göra kompensationsfria förvärv. Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Föreningen Sveriges Skogsindustrier föreslog i sina till regeringen avgivna remissvar över utredningens förslag att juridiska personer skall få åberopa även till staten för naturvårdsändamål överlåten

produktiv skogsmark som kompensationsmark, eftersom sådana avstående förenklar och stimulerar bildandet av naturreservat och nationalparker på skogsmark ägd av skogsbolag. Utskottet instämmer med regeringen i att dessa avstående är angelägna. Eftersom den mark som är aktuell för skapandet av naturreservat och nationalparker utgör en försumbar del av den totala jord- och skogsmarken kommer balansen mellan olika ägarkategorier inte att påverkas om även dessa avstående anses som kompensationsgrundande. En juridisk person bör därför kunna tillgodoräkna sig avstående till staten för naturvårdsändamål som kompensationsmark under samma förutsättningar som avstående till fysiska personer. Utskottet anser att riksdagen som lag bör anta 6 § första stycket jordförvärvslagen i enlighet med regeringens förslag. Därmed tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker de motstående kd- och c-motionerna. Utskottet behandlar under följande rubrik ett förslag om ett riksdagens tillkännagivande om att ytterligare krav – utöver kravet på produktionsförmåga – skall ställas på den avstådda marken.

Eftersom regeringsförslaget i allt väsentligt överensstämmer med utredningsförslaget både i denna del och i övrigt vad gäller frågan om att bevara ägarbalansen avstyrker utskottet den under den allmänna motionstiden väckta kd-motionen.

Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m. och företräde för fysiska personer

Regeringen föreslår i propositionen också att kompensationsmark inte skall krävas om förvärvet huvudsakligen avser skogsmark och förvärvaren på orten bedriver sådan industriell verksamhet i vilken egendomens virkesavkastning behövs. Bestämmelsen om att fysiska personer i vissa fall skall ha företräde vid förvärv framför juridiska personer som bedriver skogsindustriell verksamhet föreslås bli upphävd. Regeringen föreslår vidare att kompensationsmark inte heller skall krävas då egendomen är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk eller om det finns andra särskilda skäl. Bestämmelsen om att förvärvstillstånd får lämnas om förvärvet medför att egendom som redan tillhör förvärvaren blir mer ändamålsenlig skall enligt regeringsförslaget upphävas.

I motion 2004/05:Bo8 (kd) yrkande 2 lämnas förslag om att ett tredje stycke i 6 § jordförvärvslagen skall införas med följande lydelse: Tillstånd enligt andra stycket 2 får inte meddelas om egendomen med hänsyn till ortsförhållandena bör ägas och brukas av en fysisk person som är bosatt på orten (riksdagsbeslut om lagändring). Motionsförslaget står mot regeringens förslag om upphävande av fysiska personers företrädesrätt i vissa fall.

Motionärerna bakom motion 2004/05:Bo9 (c) yrkande 5 i denna del föreslår att riksdagen skall avslå regeringens lagförslag i den del avseende 6 § som ger storbolagen lättnader att förvärva mark vilka förvärv rubbar ägarbalansen till bolagens fördel. Det gäller det redan behandlade förslaget att

mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall få räknas som kompensationsmark men därutöver också bl.a. att undantaget från kravet på kompensationsmark för juridiska personer som behöver egendomen för skogsindustriell verksamhet inte längre skall vara begränsat av bl.a. fysiska personers förvärvsbehov och företräde till marken. Motionen avser alltså främst de av regeringen föreslagna förändringarna av bestämmelserna i nuvarande 5 § andra och tredje styckena som återfinns i propositionen som förslag till ny lydelse av 6 §.

I motion 2004/05:Bo9 (c) yrkande 4 tas också frågor upp om en skärpning av principen om kompensationsmark när juridiska personer förvärvar jordbruks- och skogsmark. Enligt motionen bör kompensationsmark och förvärvad mark ligga i samma geografiska område. Vidare lämnas förslag om att registrering av juridiska personers köp och försäljningar skall ske och att juridiska personer som i större omfattning verkar på fastighetsmarknaden skall avkrävas årliga markbalanser. Motionens förslag syftar också till att villkoren för att juridiska personer skall erhålla förvärvstillstånd måste vara utformade så att reglerna gynnar en utveckling där det alltid tas hänsyn till att familjejordbruken kan säkras och utvecklas (förslag om tillkännagivande).

I dag godtas endast mark som behövs för jord- och skogsbrukets rationalisering som kompensationsmark. Då de rationaliseringsaspekter som tidigare var utmärkande för lagen tonats ned finns det, enligt regeringens mening, inte anledning att behålla en bestämmelse om att endast mark som behövs för jord- eller skogsbrukets rationalisering kan godtas som kompensationsmark. Denna inskränkning av juridiska personers möjligheter till förvärv föreslås därför bli upphävd. Därmed elimineras vidare huvuddelen av de tillämpningsproblem som bestämmelsen gett upphov till.

Vid bedömningen av vilken mark som är kompensationsgrundande gäller för närvarande även att den egendom som avståtts eller kan antas komma att avstås i storlek eller värde ungefär skall motsvara den egendom som avses med förvärvet. Med värde avses i fråga om skogsmark markens produktionsförmåga. Jordförvärvsutredningen har konstaterat att det således är möjligt att välja mellan värde och areal som beräkningsgrund och att det därmed t.ex. går att återropa arealprincipen efter försäljning av lågavkastande mark vid köp av högavkastande mark. Regeringen har delat utredningens bedömning att bestämmelsen blir mer förutsebar och enklare att tillämpa om kompensationen i stället alltid beräknas efter markens produktionsförmåga. Vad regeringen ansett bör gälla i fråga om krav på mark för att den skall godtas som kompensationsmark har kommit till uttryck i det av utskottet tillstyrkta regeringsförslaget till ny lydelse av 6 § första stycket. Regeringen har inte funnit skäl att uppställa några krav på var den avstådda egendomen skall vara belägen inom Sveriges gränser.

Genom att juridiska personer får förvärva egendom av varandra, med undantag av dödsbon, utan andra krav än de som gäller enligt de särskilda bestämmelserna om förvärv i glesbygd och omarronderingsområden ökar de

skogsindustriella bolagens möjligheter att tillgodose sitt behov av råvaruunderlag. Trots detta kan det finnas situationer då det är befogat att göra undantag från principen att balansen mellan olika ägarkategorier skall upprätthållas och låta juridiska personer med viss industriell verksamhet få förvärva skogsmark av fysiska personer utan krav på kompensation. Bestämmelsen bör därför behållas, men renodlas och anpassas till övriga lagförslag.

För att förenkla bestämmelsen och renodla den utefter dess syfte anser regeringen att möjligheten att göra kompensationsfria förvärv bör knytas till den ort där den juridiska personens verksamhet är etablerad. Den inskränkning ändringen innebär för de skogsindustriella företag som inte är etablerade på orten får anses uppvägas av de övriga lättnader som föreslagits för juridiska personers förvärv. Mot bakgrund av att rationaliseringsaspekten i övrigt tonats ned finns det inte heller enligt regeringens mening anledning att i detta sammanhang behålla en bestämmelse som ger fysiska personer företräde vid förvärv.

Enligt utskottets mening är den avvägning som regeringen gjort av de olika intressen som gör sig gällande en god standpunkt för riksdagen vid dess beslut om utformningen av lagen. Upprätthållandet av ägarbalansen mellan fysiska personer och dödsbon å ena sidan och övriga juridiska personer, främst bolag, å andra sidan är betydelsefull och det finns därför skäl för riksdag och regering att följa utvecklingen för att kunna förhindra ett alltför stort bolagsägarande, om utvecklingen skulle styra åt detta håll. Utskottet finner således skäl att tillstyrka propositionens lagförslag och avstyrka de mot regeringsförslaget mer eller mindre stående kd- och c-motionerna. Det gäller dels lydelsen av 6 § andra stycket jordförvärvslagen som avser de kompensationsfria förvärven mot vilken invändningar gjorts i c-motionen, dels att bestämmelsen om den företrädesrätt fysiska personer har i vissa fall skall upphävas mot vilket invändningar framförts i både kd- och c-motionen. Därvid finner utskottet inte skäl att bestämmelsen i första stycket skall kompletteras med krav på var den avstådda marken skall vara belägen, såsom föreslagits i c-motionen (jfr utskottets behandling av paragrafens första stycke ovan). Utskottet finner inte heller tillräckliga skäl att tillstyrka c-motionen i dess övriga delar. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen i dessa delar i samband med sitt ställningstagande till utskottsförslaget om att 6 § andra stycket skall antas som lag.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringen lagförslag i övrigt. *Jämför reservationerna 16 (m) och 17 (fp).*

Riksdagen bör vidare avslå motionsförslagen om markpolitikens inriktning. *Jämför reservationerna 18 (m) – motiv., 19 (fp) – motiv. och 20 (kd, c).*

Riksdagen bör dessutom avslå motionsförslaget om förbud mot skogavverkning innan förvärvstillstånd erhållits eftersom förslaget tillgodoses genom ett regeringsförslag om ändringar i skogsvårdslagen. *Jämför reservationerna 21 (m) – motiv. och 22 (fp) – motiv.*

Regeringens lagförslag i övrigt

Utskottet tillstyrker av de i propositionen angivna skälen regeringens förslag till lagändringar i den mån de inte behandlats av utskottet ovan.

Markpolitikens inriktning

Förslagen i motion 2004/05:Bo9 (c) avser att förbättra möjligheterna för familj jordbrukens utveckling. Det krävs enligt motionärerna en modern jord- och skogsbrukspolitik som ger kommande generationer förutsättningar att satsa på ett yrke inom jord- och skogsbruk. Enligt motionen bör en modern jordbrukspolitik även innefatta en bra och säker markpolitik som främjar familj jordbruket. Förutom ett mer allmänt tillkännagivande om politikens inriktning – yrkande 1 – föreslås en översyn av jordförvärvslagen i syfte att skapa goda förutsättningar för landsbygden – yrkande 2. Enligt motionärerna behöver man arbeta vidare med den redan gjorda översynen så att markpolitiken får en inriktning som gör att landsbygden och de företag som bär upp den ges en möjlighet att utvecklas till fromma för hela Sverige (förslag om tillkännagivande).

Utskottet har tidigare i detta betänkande tillstyrkt regeringens förslag till förändringar av jordförvärvslagen och närmare överväganden i fråga om en förnyad översyn bör i varje fall inte genomföras innan de förordade lagändringarna varit i kraft under så pass lång tid att det är möjligt att konstatera utfallet av dem. Inte heller i övrigt finns det skäl för riksdagen att nu göra ett tillkännagivande i enlighet med de förslag som lagts fram i motionen. Det skall erinras om att regeringen tillkallat en kommitté med uppdrag att utarbeta en långsiktig strategi för den nationella politiken för landsbygdsut-

veckling. Denna strategi skall utgå från målet om en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden inbegripet de areella näringarnas roll och utvecklingsförutsättningar (dir. 2004:87).

Utskottet avstyrker således motionens båda yrkanden.

Skogsavverkning innan tillstånd erhållits

Förslaget i motion 2004/05:MJ504 (kd) yrkande 6 avser en ändring i jordförvärvslagen som syftar till att det inte skall bli tillåtet för en köpare att avverka skog innan köpet vunnit laga kraft eller förvärvstillstånd erhållits (förslag om tillkännagivande).

I en nyligen av regeringen lämnad proposition om ändringar i skogsvårdslagen (prop. 2004/05:58) finns ett förslag om att avverkning som huvudregel inte skall få påbörjas förrän förvärvstillstånd beviljats i de fall då förvärvstillstånd krävs. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet påbörjar en avverkning innan tillstånd meddelats skall enligt förslaget kunna dömas till ansvar. Inom riksdagen bereds detta regeringsförslag av miljö- och jordbruksutskottet. Med hänsyn till att motionärerna kan komma att tillgodoses genom riksdagens bifall till regeringsförslaget avstyrker utskottet motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo5 yrkande 2, 2004/05:Bo6 yrkande 1 och 2004/05:Bo7 yrkandena 1–3, bifaller delvis motion 2004/05:Bo6 yrkande 3 och avslår motionerna 2004/05:N407 yrkande 5 och 2004/05:Bo6 yrkande 2.

Ställningstagande

I propositionen föreslås att jordförvärvslagen ändras i vissa delar. Ökade krav på bosättning i glesbygd föreslås för individer samtidigt med förenklingar för företag.

Jordförvärvslagen har historiskt använts som ett instrument för att påskynda rationaliseringen av innehavet av lantbruksmark. Modellen innebär att statliga tjänstemän hade avgörande inflytande över vilka som fick köpa fastigheter och även till vilket pris som de fick försälas. Denna totala centralplanering har övergivits och lämnat plats för en förvärvspolitik som i väsentligt högre grad lämnar utrymme för enskilda människors fria avtalsrätt. I vissa delar av Sverige accepteras numera också äganderätten fullt ut genom att boplikten är geografiskt begränsad.

Resterna av centralplaneringstänkandet lever dock kvar i jordförvärvslagen som den är utformad i dag. Det gäller reglerna om att i vissa delar av landet en köpare måste vara bosatt i kommunen för att få tillstånd att köpa en lantbruksfastighet. Inskränkningen av juridiska personers möjligheter att förvärva lantbruksfastigheter kränker också en av de fundamentala delarna av äganderätten – nämligen den att fritt få sälja sin egendom till vem man vill.

Våra förslag vad gäller *enskilda personer* är följande. Resterna av bosättningsplikten i jordförvärvslagen har inte på något avgörande sätt påverkat fastboendet i glesbygd. Inte heller har den haft någon mätbar inverkan på

näringslivsutvecklingen där. Enligt vår mening är det såväl otidsenligt som otillständigt att staten skall föreskriva var människor skall bosätta sig. Det går inte att genom statliga tvångsåtgärder styra befolkningsutvecklingen. Det som behövs är incitament för att kunna bo och verka utanför städerna och dessutom ha en socialt fungerande tillvaro. Då behövs bl.a. bättre vägar och bättre företagsklimat så att företag etableras och skapar nya arbetstillfällen.

I vissa delar av Sverige är emellertid fastighetsstrukturen sådan att en statlig förvärvspolitik är ändamålsenlig. Det gäller främst i Dalarna där skiftesreformen ännu inte genomförts fullt ut. Den *omarronderings* verksamhet som där gradvis genomförs med hjälp av statliga insatser bör fortsätta. Därför är det i dessa områden motiverat att behålla förvärvsprövningen så länge omarronderingsverksamheten fortgår.

Förvärvsprövningen av enskilda personer bör således, med undantag för omarronderingsområden, tas bort.

I fråga om *jordbruksmark* är vår inställning följande. Jordbrukspolitiken är gemensam för hela EU. Sedan Sverige blev medlem för ett decennium sedan har den gemensamma jordbrukspolitiken ändrats ett par gånger. Under trycket av kraven på ökad frihandel, vilken vi anser vara positiv, kommer produktionen av livsmedel att behöva rationaliseras. Detta innebär sannolikt att jordbruksmark kommer att behöva byta ägare för att öka förutsättningarna för effektivare produktion. Redan nu drivs många jordbruk av juridiska personer i form av handelsbolag eller aktiebolag. Bolagsformen har många fördelar om fler personer är inblandade i driften av företaget och dessutom är ägare. Begränsningarna i juridiska personers köp av jordbruksmark fyller enligt vår mening inte längre någon funktion. Tvärtom kan de utgöra hinder för ett rationellt jordbruk och därmed också för livsmedelsproduktionen i Sverige. Detta är till nackdel också för vidareförädling av livsmedel i jordbruksbygderna, vilket påverkar sysselsättningen negativt. Köp av jordbruksmark bör därför inte förvärvsprövas.

Skogen och skogsindustrin är av största betydelse för Sveriges ekonomi. De stora skogsbolagen har själva eller genom dotterbolag stora skogsinnehav. Även det statsägda Sveaskog är en mycket stor skogsägare. I Norrland är stat och bolag dominerande skogsägare. I Götaland är merparten av skogen ägd av enskilda skogsbrukare. Förutsättningarna för skogsförvärv skiljer sig därför åt i olika delar av Sverige. Enskilda individer kommer lätt i underläge jämfört med stora bolag om de konkurrerar om samma mark. Förvärvsprövningen av *juridiska personers köp* av skogsmark kan därför fylla en funktion för ett spritt ägande av mark. Särskilt gäller det norra Sverige. Stora bolag och staten har också en bättre konkurrenssituation än mindre bolag. Mindre skogsindustrier som behöver bredda sin råvarubas har därför i dagens lagstiftning ett försteg framför andra juridiska personer. Avsikten med en förvärvsprövning är att ge vissa köpare företräde framför andra. Detta medför alltid inskränkningar i äganderätten eftersom en säljare inte fritt får välja vem som blir köpare. Materiellt kan innebörden bli att priset blir lägre än vad som annars skulle ha blivit fallet. Då priset inte

alltid är styrande för val av köpare kan inskränkningen också vara av känslomässig och immateriell natur. Det finns anledning att se över reglerna för juridiska personers förvärv av skogsmark eftersom förhållandena ändras. En ny avvägning mellan inskränkt äganderätt och eventuella fördelar med en bibehållen förvärvsprövning bör göras. Lämpligen ges denna uppgift som tilläggsdirektiv till den sittande Skogsutredningen.

Det skulle kunna vara problematiskt om ett, eller ett fåtal, bolag ägde nästan all skogsmark i Sverige. Men detta utmynnar i en mer generell fråga som gäller fördelar med konkurrens och nackdelar med ägarkoncentration och bör behandlas som en sådan. Man bör därför se över konkurrenslagstiftningen och säkerställa att den på ett effektivt sätt omfattar ägande av skogsfastigheter.

Då förvärvsprövning endast skall gälla vid förvärv av skogsmark bör det prövas om jordförvärvslagen kan upphävas och relevanta delar i stället kan inarbetas i skogsvårdslagen. På vilket sätt detta lämpligast sker bör också bli en uppgift för den sittande Skogsutredningen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med de lagförslag vi förordar.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo7 (m) yrkandena 1–3, 2004/05:Bo5 (m) yrkande 2 och 2004/05:Bo6 (fp) yrkande 1, bifaller delvis motion 2004/05:Bo6 (fp) yrkande 3 och avslår motionerna 2004/05:Bo6 (fp) yrkande 2 och 2004/05:N407 (kd) yrkande 5.

2. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo5 yrkande 2 och 2004/05:Bo6 yrkandena 1–3, bifaller delvis motion 2004/05:Bo7 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2004/05:N407 yrkande 5 och 2004/05:Bo7 yrkande 3.

Ställningstagande

Bestämmelserna i jordförvärvslagen innebär en klar inskränkning i dispositionsrätten och egendomsskyddet vad gäller lantbruksfastigheter. Säljaren har inte rätt att sälja till vem som helst. Staten har genom tvångsåtgärder i form av återlösen möjlighet att gynna köpare som redan är boende på en ort.

Det finns tre typer av bestämmelser som motiverar jordförvärvslagen: förvärv i glesbygd, förvärv i omarronderingsområden och juridiska personers förvärv. Dessutom finns det ambitioner att utnyttja jordförvärvslagen för att förhindra s.k. exploaterande förvärv.

Vi anser att man bör anlägga en positiv grundsyn och inte på förhand utgå ifrån att alla som önskar köpa lantbruksfastigheter har oseriösa avsikter. Grundinställningen bör vara att människor är ärliga och vill ta ansvar för och vårda det som de äger.

Vi tror inte att man löser alla problem genom statliga detaljregleringar. Det finns ett mindre antal s.k. skogsklippare som förvärvar skogsfastigheter med oseriösa avsikter, men detta kan inte motivera att man har en krånglig lagstiftning kring förvärvet. Dessa klippare har hittat kryphål i dagens lagstiftning, och det är troligt att de även hittar sätt att kringgå de nya lagbestämmelser som regeringen föreslår. Vi menar att man i stället bör tvinga alla ägare av skogsfastigheter att ta ansvar för sin mark.

Syftet med bestämmelserna om *förvärv i glesbygd* är regionalpolitiskt – man vill värna sysselsättning och boende i glesbygd.

Erfarenheten visar dock att bestämmelserna på intet sätt bidrar till ökad bosättning. Boplikten leder ofta till att det är en befintlig markägare på orten som får köpa fastigheten till ett pris som, på grund av omständigheterna, långt understiger det pris som säljaren skulle ha erhållit om ingen förvärvsprövning funnits. Anledningen kan bl.a. vara att fastigheterna saknar man-gårdsbyggnader eller har obeboeliga bostadshus. Att uppföra ett nytt bostadshus innebär en sådan kostnad att fastighetsköpet blir direkt olönsamt och absolut inte kan ge försörjning åt en familj. Ännu mer befängt förefaller detta mot bakgrund av att en person som ärver fastigheten kan vara bosatt i Stockholm. Vid överlåtelse till en person som bor på pendlingsavstånd från fastigheten och som har möjlighet att utföra daglig skötsel kräver staten däremot boendeplikt.

Vi menar att bestämmelserna omyndigförklarar de boende i glesbygden. Om de som bor i glesbygd önskar att marken skall utnyttjas så att den främjar sysselsättning och boende på orten har de möjlighet att låta bli att sälja sin mark till köpare som inte avser att främja detta. Man bör låta de boende i glesbygden ta ansvar själva, i stället för att staten skall styra med krångliga regler.

I Jordförvärvsutredningens betänkande (SOU 2001:38) föreslås att glesbygdsbestämmelserna slopas (se avsnitt 5.4). Vi delar den uppfattningen.

Regeringen avser att dessa bestämmelser skall utnyttjas för att förhindra s.k. exploaterande förvärv. Vi menar dock att jordförvärvslagen inte är rätt verktyg för detta, vilket vi återkommer till nedan.

Vi vill avskaffa dessa bestämmelser helt och behöver därmed inte ta ställning till de praktiska och EG-rättsliga problem som bestämmelserna ger upphov till.

Vi anser att det är mycket angeläget att *omarronderingen* genomförs utan dröjsmål. Det kan vara motiverat att ha vissa regler kring förvärv i omarronderingsområden. Vi menar dock att sådana regler kan läggas i annan lagstiftning.

Reglerna om *juridiska personers förvärv* syftar till att bevara balansen mellan olika ägarkategorier. Man befärar att utan dessa regler skulle andelen skog som ägs av aktiebolag öka, och detta anses vara icke önskvärt.

Det är mycket möjligt att denna farhåga stämmer, men vi vill ifrågasätta att detta skulle vara ett så stort problem att det motiverar den här typen av reglering.

Det skulle förvisso vara problematiskt om ett eller ett fåtal bolag ägde nästan all skog i Sverige. Men detta är en fråga om konkurrens och ägarkoncentration och bör behandlas som en sådan. Man bör se över konkurrenslagstiftningen och säkerställa att den på ett effektivt sätt omfattar ägande av lantbruksfastigheter.

Vi vill avskaffa dessa bestämmelser helt och behöver därmed inte ta ställning till de praktiska och EG-rättsliga problem som bestämmelserna ger upphov till.

Att avskaffa bestämmelserna i jordförvärvslagen skulle innebära minskade kostnader för administration för både statliga myndigheter och de företag som önskar förvärva fastigheter som i dag regleras av jordförvärvslagen.

Propositionen syftar huvudsakligen till att skärpa jordförvärvslagen för att försvåra s.k. exploaterande förvärv av skog (skogsklipperi). Det är angeläget att motverka denna typ av oansvarigt skogsbruk, men vi menar att jordförvärvslagen inte är rätt verktyg för att göra detta. Enligt Jordförvärvsutredningens redan berörda betänkande (avsnitt 10) bör problemet med exploaterande förvärv av skog inte mötas med jordförvärvslagen, utan med skärpningar i tillämpningen av skogsvårdslagen och i viss mån fastighetsbildningslagen. Vi delar utredningens grundhållning.

Lösningen på problemet med exploaterande förvärv är inte att förbjuda själva förvärvet, utan att tvinga alla skogsägare att ta ansvar för sin egen dom. Detta görs inte med jordförvärvslagen, utan med skogsvårdslagen. När skogsklipparna vet att de tvingas ta ansvar för den skog de förvärvat kommer de troligtvis att tänka sig för och antingen avhålla sig från förvärvet eller bruka skogen på ett seriöst sätt.

Regeringen har föreslagit ett antal ändringar i skogsvårdslagen för att motverka exploaterande förvärv (se prop. 2004/05:58), och i en fp-motion har ytterligare några förslag väckts. Vi tror att de föreslagna ändringarna ger tillräckligt skydd mot exploaterande förvärv, och att jordförvärvslagen därmed inte behövs för att förhindra sådana förvärv.

Vi vill således avskaffa flera av de regleringar som återfinns i jordförvärvslagen. Eftersom vi anser det mest lämpligt att resterande bestämmelser förs över till andra lagar bör hela jordförvärvslagen avskaffas.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med de lagförslag vi förordar.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo6 (fp) yrkandena 1–3 och 2004/05:Bo5 (m) yrkande 2, bifaller delvis motion 2004/05:Bo7 (m) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2004/05:Bo7 (m) yrkande 3 och 2004/05:N407 (kd) yrkande 5.

3. Behovet av skärpta regler för förvärv i glesbygd, punkt 2 – motiveringen (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras i denna del (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionsförslagen om lagens utformning.

4. Behovet av skärpta regler för förvärv i glesbygd, punkt 2 – motiveringen (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionsförslagen om lagens utformning.

5. Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget, punkt 3 (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen bifaller motion 2004/05:Bo5 yrkande 1 och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras i denna del (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram).

Vi föreslår att riksdagen avslår regeringens proposition i denna del och bifaller motion 2004/05:Bo5 (m) yrkande 1.

6. Förvärv i glesbygd – regeringsförslaget, punkt 3 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen bifaller motion 2004/05:Bo5 yrkande 1 och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram).

Vi föreslår att riksdagen avslår regeringens proposition i denna del och bifaller motion 2004/05:Bo5 (m) yrkande 1.

7. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 – motiveringen (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras i denna del (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller den nu behandlade motionen om lagens utformning.

8. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 – motiveringen (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller den nu behandlade motionen om lagens utformning.

9. Förvärv i glesbygd – ytterligare förändringar, punkt 4 (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 yrkande 3.

Ställningstagande

För att bl.a. komma till rätta med problemet att s.k. skogsklippare köper upp skog och avverkar den, utan någon hänsyn till uthålligt skogsbruk och det lokala samhället, har Centerpartiet krävt skärpningar i lagstiftningen. Inom partiet anser vi att ställda säkerheter för återbeskogning skall följa fastigheten. Uttag av skog skall inte få göras innan man fått lagfart för fastigheten. Dessutom har vi krävt att det blir tydligare att ett boende är en förutsättning för tillståndsfria förvärv. Därför anser vi att skärpningen av jordförvärvslagen avseende kravet på bosättning som föreslås i denna proposition är ett steg i rätt riktning.

Dock anser jag i likhet med flera av remissinstanserna att de villkor som nu föreslås bör förtydligas på ett sätt som gör att det blir mycket klart att företräde alltid skall ges vid förvärv till någon som redan bor och verkar på bygden om det finns ett klart behov av fastigheten för att sysselsättningen på orten skall främjas.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med de lagförslag jag förordar.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 (c) yrkande 3.

10. Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m., punkt 5 (kd, c)

av Ragnwi Marcelind (kd) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) såvitt avser lydelsen av 6 § första stycket med den ändringen att ”2. avståendet sker, kan antas komma att ske eller har skett till a) en fysisk person, eller b) staten för naturvårdsändamål.” ersätts av ”2. avståendet sker, kan antas komma att ske eller har skett till en fysisk person.”. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:MJ504 yrkande 5, 2004/05:Bo8 yrkande 1 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del och bifaller delvis proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Den direkta och otvetydiga effekten av regeringens förslag om att mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall godtas som kompensationsmark vid köp av mark av privatpersoner blir att andelen mark som ägs av fysiska personer minskar i förhållande till de juridiska personernas ägande. Förslaget ger storbolagen en obalanserad rättighet i förhållande till de mindre skogsägarna. Detta är till nackdel för fysiska personers markägarande och en inskränkning i äganderätten.

Regeringen medger – implicit – att detta innebär ett brott mot principen om balans mellan ägarkategorier, men argumenterar att den mark som är ”aktuell” för naturvårdsändamål utgör en ”försumbar del” av den totala jord- och skogsbruksmarken.

Vår uppfattning är att det i detta sammanhang är viktigare att ta fasta på att principen bryts än att lättsinnigt resonera om den påstått försumbara omfattningen hos principbrottet. Dessutom är det otillfredsställande att lagändringen utgår från den omfattning som nu är aktuell, eftersom denna lätt kan ändras drastiskt i en nära framtid.

En sådan farhåga är särskilt påkallad mot bakgrund av den målsättning regeringen angivit inom ramen för miljömålet *Levande skogar* om att 900 000 hektar skyddsvärd skogsmark skall undantas från skogsproduktion till år 2010. Av detta uppskattas staten, bl.a. genom inköp, avsätta 400 000 hektar.

Vår uppfattning är således att mark som staten förvärvat för naturvårdsändamål inte bör kunna användas för att ytterligare inskränka fysiska personers ägande. Ett avslag på propositionens förslag innebär enligt oss inte att det offentligas eller det privatas möjligheter att bedriva naturvård försämrars. Statens köp av skog i naturvårdssyfte bör snarare minska än öka. Staten bör i första hand verka för en ökad biologisk mångfald och uppfyllande av

miljömålet *Levande skogar* genom att underlätta för frivilliga avsättningar. De statliga ersättningsmedlen bör i större utsträckning än i dag användas för naturvårdsavtal.

Riksdagen bör på de av oss anförda skälen avslå propositionens förslag till ny lydelse av 6 § första stycket 2 b jordförvärvslagen, om att mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall godtas som kompensationsmark. Lagrummet bör således ges den utformning som framgår av vårt förslag till riksdagsbeslut. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo8 (kd) yrkande 1, 2004/05:Bo9 (c) yrkande 5 i denna del och 2004/05:MJ504 (kd) yrkande 5 samt bifaller proposition 2004/05:53 endast delvis i denna del.

11. Kompensationsprincipen – avstående av egendom till staten för naturvårdsändamål m.m., punkt 5 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2004/05:53 i denna del och motionerna 2004/05:MJ504 yrkande 5, 2004/05:Bo8 yrkande 1 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionerna om lagens utformning.

12. Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m., punkt 6 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2004/05:53 i denna del och motion 2004/05:Bo9 yrkandena 4 och 5 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionerna om lagens utformning.

13. Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m., punkt 6 (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens lagförslag såvitt avser lydelsen av 6 § andra stycket och tillkännager för regeringen vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 yrkandena 4 och 5 i denna del och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Juridiska personer ges rätt till kompensationsfria förvärv. Förslaget innebär att det blir lättare att köpa skogsmark för juridiska personer, till nackdel för boende i bygden och för dem som bedriver s.k. familjejordbruk. Skogsbolagen skall inte längre behöva lämna kompensationsmark.

En fördel med förslaget är att säljarens äganderätt förstärks genom att det blir enklare att sälja till juridiska personer. Men sådana förstärkningar av äganderätten skall inte ensidigt negativt påverka fysiska personers möjlighet att förvärva skogsmark. Om så blir fallet minskas ägarbasen och bredden i ägandet av skogsmark. Ett fåtal stora bolag kan komma att dominera som ägare till den svenska skogen. Resultatet blir en snedvridning i ägarstrukturen.

Jag anser att nya storägare inte är något alternativ då det inte främjar vårt lands intressen på något sätt. Jag vill se ett skapande av fler mindre, självbärande enheter skog. Det skulle ge möjlighet till nystart och ett behållande av såväl skogsföretag samt därtill hörande mindre skogsindustrier.

I de fall juridiska personer får förvärvstillstånd för köp anser jag att det bör införas skärpningar av kompensationsprincipen. Jag anser att kompensationsmark och förvärvad mark skall ligga i samma geografiska område, att registrering av juridiska personers köp och försäljningar skall ske och att juridiska personer som i större omfattning verkar på fastighetsmarknaden avkrävs årliga maktbalanser. Villkoren för att juridiska personer skall

erhålla förvärvstillstånd måste vara utformade så att reglerna gynnar en utveckling där det alltid tas hänsyn till att familjejordbruken kan säkras och utvecklas. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslagen till lättnader för juridiska personer att förvärva skogsmark utan att lämna kompensationsmark innebär lättnader och förenklingar för de stora skogsbolagen att köpa upp mark, utan att behöva kompensera med mark för detta till de lokalt boende markägarna. Det blir bara priset som kommer att avgöra. Några andra värden än de för dagen rent ekonomiska kommer inte att vara avgörande. Detta är inte tillfyllest för kommande generationer. Mindre familjejordbrukare och skogsbrukare har inte heller samma ekonomiska förutsättningar som de stora skogsbolagen.

Den kraftiga obalans som följer av förslaget att göra lättnader för juridiska personer på bekostnad av fysiska personer gör att jag inte kan ställa mig bakom förslaget. Den kraftiga obalansen mellan juridiska och fysiska personers möjlighet att köpa och sälja mark medför negativa effekter för glesbygdsutveckling och fysiska personers möjlighet att i realiteten förvärva skogsmark som de stora skogsbolagen också är presumtiva köpare till.

Jag har reagerat mot regeringens förslag till lydelse av 6 § första stycket jordförvärvslagen eftersom jag ansett att överlåtelse till staten av mark för naturvårdsändamål inte bör ge juridiska personer möjlighet att kompensationsfritt förvärva mark. Jag är mot bakgrund av vad jag anför ovan inte heller beredd att tillstyrka regeringens förslag till lydelse av andra stycket i samma paragraf utan anser att de nu gällande reglerna skall fortsätta att gälla intill dess en översyn har verkställts med den av mig förordade inriktningen. Regeringen bör efter att en skyndsamt gjord översyn genomförts återkomma till riksdagen med det lagförslag jag förordar. Om översynen så ger vid handen kan även andra paragrafer i jordförvärvslagen behöva ändras och förslaget omfatta även sådana ändringar.

Jag avstyrker propositionen i nu behandlad del och föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 yrkandena 4 och 5 i denna del och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Jag återkommer till frågan om att bevara den företrädesrätt fysiska personer i vissa fall har i förhållande till juridiska personer.

14. Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer, punkt 7 (kd, c)

av Ragnwi Marcelind (kd) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen föreskriver i fråga om jordförvärvslagen (1979:230) att i den nya 6 § ett nytt tredje stycke med följande lydelse skall införas.

”Tillstånd enligt andra stycket 2 får inte meddelas om egendomen med hänsyn till ortsförhållandena bör ägas och brukas av en fysisk person som är bosatt på orten.” Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo8 yrkande 2 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Vi instämmer i Jordförvärvsutredningens (SOU 2001:38) bedömning att det alltså finns skäl att bibehålla en reglering som begränsar juridiska personers möjligheter att förvärva jordbruks- och skogsmark. Utredningen konstaterar att principen är ”accepterad i alla kretsar”.

Trots att propositionen sägs ta sin utgångspunkt i principen om att den nuvarande balansen mellan ägarkategorier skall upprätthållas, underminerar regeringens förslag till viss del denna princip. Grundläggande för upprätthållandet av balansen mellan ägarkategorierna är bestämmelsen om kompensationsmark, vilken innebär att juridiska personer vid förvärv av fysiska personer skall avstå annan mark med motsvarande storlek eller värde. Denna kompensationsbestämmelse föreslås nu urholkas. Privatpersoners ställning försvagas i förhållande till bolagens.

Sedan tidigare finns ett undantag från kravet om upplåtande av kompensationsmark till fysiska personer för sådana juridiska personer som på orten bedriver skogsindustriell verksamhet i vilken den förvärvade egendomens virkesavkastning behövs. Denna inskränkning i principen om bevarandet av balansen mellan ägarkategorierna är motiverad för att främja sysselsättningen i glesbygd, men den bör enligt oss ha en begränsad omfattning.

Det sätt på vilket principbrottet i dag begränsas är att dessa kompensationsfria förvärv är villkorade med att det inte finns skäl i ortsförhållandena för att egendomen bör ägas och brukas av en fysisk person bosatt på orten. Detta villkor föreslår nu regeringen skall tas bort.

Regeringen hävdar att bestämmelsen om att fysiska personer i vissa fall skall ha företräde vid förvärv är föråldrad, eftersom jordförvärvslagen inte längre har samma rationaliseringssyften som tidigare. Regeringen menar att rationaliseringsaspekten tonades ned redan i de ändringar i jordförvärvslagen som antogs 1991.

Trots detta konstaterande har regeringen valt att gå emot Jordförvärvsutredningens förslag vad gäller att fasa ut de särskilda bestämmelserna i omarronderingsområdena (starkt ägosplittrade områden), eftersom lagens rationaliseringsaspekter alltså gäller i dessa områden.

Regeringens avgränsning av rationaliseringsaspekten till att gälla de omarronderingsområden som pekas ut i jordförvärvsförordningen, och som omfattar hela församlingar, är en grov förenkling. Lagens nu gällande formulering, där fysiska personer av rationaliseringsskäl kan ges företräde vid förvärv, äger fortfarande bäring.

Som Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) konstaterat i sitt remissvar över Jordförvärvsutredningen kan behov av omarrondering föreligga även inom andra ägosplittrade områden än de som nu är särskilt angivna i jordförvärvsförordningen. LRF efterfrågar därför samråd mellan länsstyrelser och lokala markägarintressen för att upprätta rationaliseringsplaner som ligger till grund för en förändring av bestämmelserna kring omarronderingsområden.

Då dessa vidare rationaliseringsbehov fortfarande föreligger, om än inte i särskilt stor omfattning, anser vi att det är förhastat att avskaffa bestämmelsen i jordförvärvslagen att fysiska personer boende på orten i vissa fall skall ha företräde framför juridiska personer vid förvärv. Bestämmelsen bör finnas kvar också i den moderniserade version av jordförvärvslagen som föreslås i propositionen.

Riksdagen bör därför besluta att till den föreslagna nya sjätte paragrafen i jordförvärvslagen foga ett tredje stycke med följande lydelse (motsvarande bestämmelse återfinns i 5 § tredje stycket av nu gällande lag):

Tillstånd enligt andra stycket 2 får inte meddelas om egendomen med hänsyn till ortsförhållandena bör ägas och brukas av en fysisk person som är bosatt på orten.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Bo8 (kd) yrkande 2 och 2004/05:Bo9 (c) yrkande 5 i denna del och avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

15. Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer, punkt 7 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2004/05:53 i denna del och motionerna 2004/05:Bo8 yrkande 2 och 2004/05:Bo9 yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionerna om lagens utformning.

16. Regeringens lagförslag i övrigt, punkt 8 (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230) och
2. lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

i den mån lagförslagen inte avser förvärv i glesbygd och inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras i alla delar (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Regeringens lagförslag bör i den mån utskottet inte behandlat dem i föregående förslagspunkter endast bifallas i de delar det gäller juridiska personers förvärv och förvärv i omarronderingsområden. I övrigt föreslår vi att riksdagen avslår regeringens förslag till lagändringar.

17. Regeringens lagförslag i övrigt, punkt 8 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2004/05:53 i denna del.

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram).

18. Markpolitikens inriktning, punkt 9 – motiveringen (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionsförslagen.

19. Markpolitikens inriktning, punkt 9 – motiveringen (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller de nu behandlade motionsförslagen.

20. Markpolitikens inriktning, punkt 9 (kd, c)

av Ragnwi Marcelind (kd) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Livskraftiga lantbruk är en motor för landsbygden. Med ett konkurrenskraftigt lantbruk följer också livsmedelsförädlingsföretag, turistnäring, småskaligt skogsbruk osv. Drygt 10 % av sysselsättningen i landet har jord- och skogsbruket som grund. Det är lätt att inse att dessa näringar tillsammans med den förädlingsindustri som följer med dem ger en betydande del av befolkningen sin utkomst.

Det krävs en modern jord- och skogsbrukspolitik som även ger kommande generationer förutsättningar att satsa på ett yrke inom jord- och skogsbruk. En modern jordbrukspolitik måste även innefatta en bra och säker markpolitik som främjar familjejordbruket.

En aktiv landsbygdspolitik innebär inte att alla områden skall se likadana ut. Regionala och kulturella skillnader gör Europa speciellt, och det skall bejakas. Även inom Sverige finns dessa positiva skillnader. Vi anser att olika områden och regioner skall utvecklas utifrån sina egna unika förutsättningar. Det gäller att fördela makten till de enskilda människorna, till lokala och regionala företag och organ för att ge människor befogenheter och inte bara skyldigheter.

Vi anser att det är bra att jordförvärvslagen har setts över, men vi har en del invändningar avseende förvärv i glesbygd och avseende förslagen om att underlätta för juridiska personers förvärv.

Den översyn som gjorts behöver med all tydlighet arbetas vidare med så att vi i Sverige får en markpolitik som gör att vår landsbygd och de företag som bär upp den ges en möjlighet att utvecklas till fromma för hela vårt land.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med de lagförslag vi förordar.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Bo9 (c) yrkandena 1 och 2.

21. Skogsavverkning innan tillstånd erhållits, punkt 10 – motiveringen (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Carl-Axel Roslund (m) och Ewa Thalén Finné (m).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen delvis bör upphävas och i andra delar övervägas på nytt m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller den nu behandlade motionen om lagens utformning.

22. Skogsavverkning innan tillstånd erhållits, punkt 10 – motiveringen (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Ställningstagande

Vi har lagt fram förslag om att jordförvärvslagen skall upphävas och att vissa andra regelförändringar skall utredas och genomföras m.m. Regeringens förslag till förändringar av den nu gällande lagen bör mot bakgrund

av våra förslag inte genomföras (se ovan den reservation där vårt grundläggande förslag förs fram). Detsamma gäller den nu behandlade motionen om lagens utformning.

Särskilda yttranden

1. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (kd)

Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Jag anser att jordförvärvslagens ändamål, att verka som ett regionalpolitiskt instrument, måste upprätthållas och att det utgör skäl till förändringar av lagens regler, något som också motiverat förslagsställarna bakom den kdmotion som väckts i frågan redan under den allmänna motionstiden. Lagens regler måste effektivt upprätthålla målsättningen. De får inte vara lätta att kringgå. I annat fall är det meningslöst att bibehålla lagen. Det gäller i fråga om utformningen av både glesbygdsbestämmelserna och bestämmelserna om juridiska personers förvärv. Jag är dock missnöjd med den utformning de senare bestämmelserna fått i regeringsförslaget. Jag återkommer till detta vid utskottets behandling av regeringsförslaget i den delen.

2. Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m., punkt 1 (c)

Rigmor Stenmark (c) anför:

Jag anser att jordförvärvslagens ändamål, att verka som ett regionalpolitiskt instrument, måste upprätthållas och att det utgör skäl till förändringar av lagens regler, något som också motiverat förslagsställarna bakom den kdmotion som väckts i frågan redan under den allmänna motionstiden. Lagens regler måste effektivt upprätthålla målsättningen. De får inte vara lätta att kringgå. I annat fall är det meningslöst att bibehålla lagen. Det gäller i fråga om utformningen av både glesbygdsbestämmelserna och bestämmelserna om juridiska personers förvärv. Jag är dock missnöjd med den utformning bestämmelserna fått i regeringsförslaget. Jag återkommer till detta vid utskottets behandling av regeringsförslaget i de delarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:53 Ändringar i jordförvärvslagen (1979:230):

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230),
2. lag om ändring i förköpslagen (1967:868).

Följdmotioner

2004/05:Bo5 av Ulla Löfgren och Elizabeth Nyström (båda m):

1. Riksdagen avslår förslaget om skärpta bestämmelser om förvärv av lantbruksegendom i glesbygd.
2. Riksdagen beslutar att glesbygdsbestämmelserna i jordförvärvslagen slopas.

2004/05:Bo6 av Nina Lundström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över konkurrenslagstiftningen och säkerställa att den omfattar ägande av lantbruksfastigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lägga regler kring förvärv i omarronderingsområden i annan lagstiftning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa jordförvärvslagen.

2004/05:Bo7 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar att jordförvärvslagen enbart skall gälla vid förvärv av skogsfastighet.
2. Riksdagen beslutar att jordförvärvslagen, med undantag för omarronderingsområden, enbart skall omfatta juridiska personer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tilläggsdirektiv till Skogsutredningen.

2004/05:Bo8 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen avslår propositionens förslag till 6 § andra stycket 2 b jordförvärvslagen (1979:230) om att mark som juridiska personer avstår till staten för naturvårdsändamål skall godtas som kompensationsmark.
2. Riksdagen beslutar att ge 6 § tredje stycket jordförvärvslagen (1979:230) följande lydelse: Tillstånd enligt andra stycket 2 får inte meddelas om egendomen med hänsyn till ortsförhållandena bör ägas och brukas av en fysisk person som är bosatt på orten.

2004/05:Bo9 av Rigmor Stenmark m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre möjligheter för familj jordbrukens utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fortsatt översyn av jordförvärvslagen i syfte att skapa goda förutsättningar för landsbygden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att motverka exploaterande förvärv.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en skärpning av kompensationsprincipen när juridiska personer förvärvar jord/skogsmark.
5. Riksdagen avslår den del i 6 § jordförvärvslagen i regeringens proposition som ger storbolagen en obalanserad rätt till kompensationsmark.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:MJ504 av Björn von der Esch m.fl. (kd):

5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av jordförvärvslagen i syfte att bevara balansen mellan olika ägarkategorier.
6. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av jordförvärvslagen så att det ej blir tillåtet för köparen att avverka skog innan köpet vunnit laga kraft eller förvärvstillstånd erhållits.

2004/05:N407 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillämpningen av jordförvärvslagstiftning i regionalpolitiskt syfte.

2004/05:Bo232 av Owe Hellberg m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att kravet på bosättning i glesbygd inom den kommun där egendomen är belägen, förlängs till tolv månader.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att ändra lagstiftningen så att möjligheten till bosättningsåtagande tas bort och i stället ersätts av ett förfarande med tillståndsplikt.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen
(1979:230)

Härigenom föreskrivs i fråga om jordförvärvslagen (1979:230)¹

dels att 10–11 och 15 §§ skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 3 a och 3 b §§ skall betecknas 4 och 5 §§, nuvarande 4 § skall betecknas 7 §, nuvarande 5 § skall betecknas 6 §, nuvarande 12–14 §§ skall betecknas 10–12 §§, nuvarande 16 § skall betecknas 13 §, nuvarande 17 § skall betecknas 15 § och nuvarande 18 § skall betecknas 17 §,

dels att 2–3 §§, de nya 4–7, 10, 12–13 och 15 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 14 och 16 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Lagen gäller förvärv av lantbruksegendom som sker genom

1. köp, byte eller gåva, 2. tillskott till bolag eller förening, 3. utdelning eller skifte från bolag eller förening, 4. <i>fusion enligt 14 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385).</i>	3. utdelning eller skifte från bolag eller förening.

Lagen gäller också då någon genom köp, byte eller gåva förvärvar ett dödsbo i vilket ingår lantbruksegendom eller då någon, som genom köp, byte eller gåva har förvärvat en andel i ett sådant dödsbo och inte på någon annan grund är delägare i boet, tillskiftas den fasta egendomen eller en del av den.

3 §³

Lagen gäller inte

1. om egendomen förvärvas från staten genom överlåtelse av regeringen, länsstyrelsen eller Statens jordbruksverk,
2. om egendomen förvärvats av staten genom annan myndighet än statens affärsdrivande verk,
3. om kommun förvärvar egendomen från staten eller utövar förköpsrätt enligt förköpslagen (1967:868),

¹ Lagen omtryckt 1991:670.

² Senaste lydelse 1994:812.

³ Senaste lydelse 1999:848.

4. om egendomen förvärfvas av kreditinrättning som enligt lag eller enligt reglemente eller bolagsordning, som regeringen har fastställt, är skyldig att åter avyttra egendomen,

5. om förvärvaren är gift med överlåtaren och inte heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, någon av dem är överlåtarens avkomling, allt under förutsättning att överlåtaren inte är skyldig att avyttra egendomen enligt 16 §,

6. om egendomen enligt detaljplan eller områdesbestämmelser är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk,

7. om förvärvet omfattar område som är avsett för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk eller sådan fastighet som har nybildats för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk och som därefter inte har undergått taxering,

8. om andel i fastighet förvärfvas av någon som redan äger till samma taxeringsenhet hörande andel i fastigheten och som inte är skyldig att avyttra sistnämnda andel enligt 16 §.

5. om förvärvaren är gift med överlåtaren och inte heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, någon av dem är överlåtarens avkomling, allt under förutsättning att överlåtaren inte är skyldig att avyttra egendomen enligt 13 §,

6. om egendomen enligt detaljplan eller områdesbestämmelser är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk,

7. om förvärvet omfattar område som är avsett för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk eller sådan fastighet som har nybildats för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk och som därefter inte har undergått taxering,

8. om andel i fastighet förvärfvas av någon som redan äger till samma taxeringsenhet hörande andel i fastigheten och som inte är skyldig att avyttra sistnämnda andel enligt 13 §.

3 a §

Tillstånd enligt denna lag *fordras* för förvärv av lantbruksegen-
dom om

1. förvärvet avser egendom i glesbygd och 3 b § inte är till-
lämplig,

2. förvärvet avser egendom i omarronderingsområde, eller

3. förvärvaren är juridisk person.

Tillstånd *fordras* dock inte om
förvärvet sker genom inrop på
exekutiv auktion.

3 b §

Utan tillstånd enligt denna lag får
egendom i glesbygd som inte ingår i
omarronderingsområde förvärfvas av

1. den som i minst ett *halvår* har
varit *bosatt* i glesbygd inom den
kommun där egendomen är belä-
gen,

4 §⁴

Tillstånd enligt denna lag *krävs*
för förvärv av lantbruksegen-
dom om

1. förvärvet avser egendom i
glesbygd och 5 § inte är tillämplig,

3. förvärvaren är *en* juridisk
person *som förvärvar egendomen
från en fysisk person eller ett
dödsbo.*

Tillstånd *krävs* dock inte om
förvärvet sker genom inrop på
exekutiv auktion.

5 §⁵

Utan tillstånd enligt denna lag
får egendom i glesbygd som inte
ingår i omarronderingsområde för-
värfvas av den som *sedan* minst ett
år är folkbokförd i glesbygd inom
den kommun där egendomen är
belägen.

⁴ Senaste lydelse av tidigare 3 a § 1991:670.

⁵ Senaste lydelse av tidigare 3 b § 1992:1371.

2. den som i ett särskilt åtagande förbinder sig att vara bosatt på fastigheten.

Anmälan om förvärvet skall göras till länsstyrelsen.

Åtagande om bosättning skall göras i anmälan. Åtagandet skall innebära att förvärvaren inom tolv månader från förvärvet skall bosätta sig på fastigheten och där efter bo på den i minst fem år.

5 §

Juridisk person får lämnas förvärvstillstånd endast om

1. förvärvaren avstår eller kan antas komma att avstå egendom som är av betydelse för jordbrukets eller skogsbrukets rationalisering och i storlek eller värde ungefär motsvarar den egendom som avses med förvärvet,

2. förvärvet medför att egendom som redan tillhör förvärvaren blir mer ändamålsenlig,

3. egendomen är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk,

4. annat särskilt skäl föreligger.

Avser förvärvet huvudsakligen skogsmark och är förvärvaren juridisk person som bedriver skogsindustriell verksamhet i vilken egendomens virkesavkastning behövs, får utan hinder av första stycket tillstånd lämnas, om inte egendomen bör ägas och brukas av någon annan juridisk person som redan bedriver skogsindustriell verksamhet på orten av betydelse för sysselsättningen där.

Tillstånd enligt andra stycket får inte meddelas om egendomen med hänsyn till ortsförhållandena bör ägas och brukas av en fysisk person som är bosatt på orten.

6 §⁶

En juridisk person får lämnas förvärvstillstånd, om

1. förvärvaren avstår, kan antas komma att avstå eller under de fem närmast föregående åren har avstått lantbruksegendom som i fråga om produktionsförmåga ungefär motsvarar den egendom som avses med förvärvet, och

2. avståendet sker, kan antas komma att ske eller har skett till

a) en fysisk person, eller

b) staten för naturvårdsändamål.

Utöver vad som sägs i första stycket får en juridisk person lämnas förvärvstillstånd, om

1. egendomen är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk,

2. förvärvet huvudsakligen avser skogsmark och förvärvaren på orten bedriver sådan industriell verksamhet i vilken egendomens virkesavkastning behövs,

3. förvärvet sker från annan juridisk person än dödsbo, eller

4. det annars finns särskilda skäl.

⁶ Tidigare 6 § upphävd genom 1991:670.

4 §

Tillstånd till förvärv av egendom i glesbygd får vägras, om egendomen behövs för att främja sysselsättningen eller bosättningen på orten.

Tillstånd till förvärv av egendom i omarronderingsområde får vägras, om förvärvet skulle göra det svårare att genomföra rationaliseringen av ägostrukturen.

12 §

Anmälan enligt 3 b § skall göras inom tre månader från det förvärvet skedde.

Förvärvstillstånd skall sökas inom tre månader från det förvärvet skedde, om inte frågan om förvärvstillstånd enligt 10 kap. 3 § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988) skall underställas tillståndsmyndigheten av lantmäterimyndigheten.

Fråga om förvärvstillstånd får inte prövas förrän förvärvet skett utom i fall som avses i 2 § 2–4. Ansökan beträffande förvärv som skett genom köp eller byte får inte heller prövas eller på grund av återkallelse avskrivnas innan det avgjorts huruvida förköp enligt förköpslagen (1967:868) äger rum, om det inte är uppenbart att förköpsrätt inte kommer att utövas. Tillstånd att förvärva egendom på offentlig auktion enligt 17 § lämnas före auktionen.

14 §

Blir ett köp ogiltigt till följd av att förvärvstillstånd vägras enligt 4 § är staten skyldig att lösa egendomen till det pris som har avtalats,

7 §⁷

Tillstånd till förvärv av egendom i glesbygd får vägras, om egendomen behövs för att främja sysselsättningen eller bosättningen på orten. *Detta gäller dock inte om förvärvaren gör sannolikt att han inom tolv månader från förvärvet varaktigt kommer att bosätta sig på fastigheten eller att förvärvet varaktigt kommer att främja sysselsättningen på orten.*

Oavsett vad som sägs i första stycket får tillstånd till förvärv av egendom i omarronderingsområde vägras, om förvärvet skulle göra det svårare att genomföra rationaliseringen av ägostrukturen.

10 §⁸

Fråga om förvärvstillstånd får inte prövas förrän förvärvet skett utom i fall som avses i 2 § 2 eller 3. Ansökan beträffande förvärv som skett genom köp eller byte får inte heller prövas eller på grund av återkallelse avskrivnas innan det avgjorts huruvida förköp enligt förköpslagen (1967:868) äger rum, om det inte är uppenbart att förköpsrätt inte kommer att utövas. Tillstånd att förvärva egendom på offentlig auktion enligt 15 § lämnas före auktionen.

12 §

Blir ett köp ogiltigt till följd av att förvärvstillstånd vägras enligt 7 § är staten skyldig att lösa egendomen till det pris som har avtalats,

⁷ Tidigare 7 § upphävd genom 1991:670.

Senaste lydelse av tidigare 4 § 1991:670.

⁸ Senaste lydelse av tidigare 12 § 1995:1408.

om säljaren begär det. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om köpeskillingen eller annan ersättning inte endast obetydligt överstiger egendomens värde med hänsyn till dess avkastning och övriga omständigheter eller om avtalsvillkoren i övrigt är oskäligen.

Begäran om inlösen skall framställas hos länsstyrelsen inom tre månader efter det att avslagsbeslutet vunnit laga kraft. Talan om inlösen skall väckas vid den fastighetsdomstol inom vars område egendomen är belägen inom sex månader från nämnda tidpunkt. Har säljaren fått del av beslutet först sedan detta vunnit laga kraft, räknas dock tidsfristerna från dagen för delfäendet. Iakttag inte säljaren vad som har sagts nu, förlorar han sin talan.

16 §

Egendom som har förvärvats genom inrop på exekutiv auktion under sådana förhållanden att förvärvstillstånd skulle ha krävts vid vanligt köp skall åter avyttras inom två år efter det att auktionen vunnit laga kraft, *om inte* dessförinnan nämnda förhållanden har upphört eller inroparen har fått tillstånd att behålla egendomen. *Har* inropet skett för att skydda fordran, för vilken inroparen har panträtt i egendomen, eller någon hans rättighet som är inskriven i den, får länsstyrelsen *på ansökan* medge skäligt anstånd med avyttrandet, om det är sannolikt att förlust annars skulle uppkomma för inroparen. Avyttras inte egendomen inom föreskriven tid, skall länsstyrelsen besluta att egendomen skall säljas av kronofogdemyndigheten på offentlig auktion enligt 17 §.

Anteckning om bestämmelserna i *första stycket* skall göras i det köpebrev som utfärdas med anledning av den exekutiva auktionen och, när lagfart söks, införs i fastighetsregistrets inskrivningsdel, om inte sökanden visar att avyttringsskyldigheten har upp-

om säljaren begär det. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om köpeskillingen eller annan ersättning inte endast obetydligt överstiger egendomens värde med hänsyn till dess avkastning och övriga omständigheter eller om avtalsvillkoren i övrigt är oskäligen.

13 §⁹

Egendom som har förvärvats genom inrop på exekutiv auktion under sådana förhållanden att förvärvstillstånd skulle ha krävts vid vanligt köp skall åter avyttras inom två år efter det att auktionen vunnit laga kraft. *Detta gäller dock inte, om* dessförinnan nämnda förhållanden har upphört eller inroparen har fått tillstånd att behålla egendomen. *I fråga om sådant tillstånd tillämpas bestämmelserna om förvärvstillstånd i 6–8 §§.*

Om inropet har skett för att skydda en fordran, för vilken inroparen har panträtt i egendomen, eller annan rättighet som är inskriven i den, får länsstyrelsen medge skäligt anstånd med avyttrandet, om det är sannolikt att förlust annars skulle uppkomma för inroparen.

Avyttras inte egendomen inom föreskriven tid, skall länsstyrelsen besluta att egendomen skall säljas av kronofogdemyndigheten på offentlig auktion enligt 15 §.

Anteckning om bestämmelserna i *första – tredje styckena* skall göras i det köpebrev som utfärdas med anledning av den exekutiva

⁹ Senaste lydelse av tidigare 16 § 2000:243.

hört.

I fråga om tillstånd att behålla egendom tillämpas bestämmelserna om förvärvstillstånd i 4, 5, 8, 10 och 11 §§.

auktionen och, när lagfart söks, införs i fastighetsregistrets inskrivningsdel, om inte sökanden visar att avyttringsskyldigheten har upphört.

14 §

Har länsstyrelsen beslutat om auktion enligt 13 § och har inroparen dessförinnan eller senare avyttrat egendomen, skall beslutet trots detta gå i verkställighet, om inte länsstyrelsen bestämmer något annat.

17 §

Har länsstyrelsen beslutat om auktion enligt 16 § och har inroparen dessförinnan eller senare avyttrat egendomen, skall beslutet trots detta gå i verkställighet, om inte länsstyrelsen bestämmer något annat.

I övrigt skall så anses och med ärendet i tillämpliga delar så förfaras som om egendomen hade blivit utmätt för fordran med bästa förmånsrätt efter sådana rättigheter som besvärade egendomen redan vid den exekutiva auktionen och som har företräd framför alla befintliga fordringar. Även om det i enlighet härmed bestämda skyddsbeloppet täcks, får försäljning inte ske, om inte den bjudna köpeskillingen täcker även det värde som i ärendet har åsatts egendomen enligt 12 kap. utskökningsbalken eller, om ägaren eller innehavare av fordran som är förenad med panträtt i egendomen i god tid före auktionen har påkallat särskild värdering, det värde var till egendomen kan uppskattas av värderingsmän som länsstyrelsen utser. Egendomen får säljas endast till den som har fått förvärvstillstånd eller enligt 3 § 1, 2, 4 eller 8 får förvärva egendomen

15 §¹⁰

Vid sådan offentlig auktion som avses i 13 § gäller att

1. egendomen skall anses utmätt för fordran med bästa förmånsrätt efter sådana rättigheter som besvärade egendomen redan vid den exekutiva auktionen och som har företräd framför alla befintliga fordringar,

2. försäljning får ske endast om den bjudna köpeskillingen täcker även

a) det värde som i ärendet har åsatts egendomen enligt 12 kap. utskökningsbalken, eller

b) det värde som egendomen kan uppskattas till av värderingsmän som länsstyrelsen utser, om ägaren eller innehavare av en fordran som är förenad med panträtt i egendomen i god tid före auktionen har påkallat särskild värdering.

Egendomen får säljas endast till den som har fått förvärvstillstånd eller enligt 3 § 1, 2, 4 eller 8

¹⁰ Senaste lydelse av tidigare 17 § 1999:848.

utan sådant tillstånd. Avges vid auktionen bud som sålunda får antas, skall försäljning ske, även om innehavare av fordran bestriider det.

Kommer försäljning inte till stånd vid auktionen, får länsstyrelsen inom två år efter det att auktionen har vunnit laga kraft besluta om ny auktion. Meddelas inte något sådant beslut inom föreskriven tid eller avges inte heller vid den senare auktionen bud som får antas, är frågan om försäljning av egendomen förfallen.

Kostnad i samband med auktion som inte har lett till försäljning betalas av statsmedel.

får förvärva egendomen utan sådant tillstånd.

Om det vid auktionen avges bud som får antas enligt vad som sägs i första och andra styckena skall egendomen säljas, även om innehavare av fordran motsätter sig det.

16 §

Kommer försäljning inte till stånd vid sådan auktion som avses i 13 §, får länsstyrelsen inom två år efter det att auktionen har vunnit laga kraft besluta om ny auktion. Meddelas inte något sådant beslut inom föreskriven tid eller avges inte heller vid den senare auktionen bud som får antas, är frågan om försäljning av egendomen förfallen.

Kostnad i samband med auktion som inte har lett till försäljning betalas av staten.

1. Denna lag träder ikraft den 1 juli 2005.

2. Har före ikraftträdandet förvärv anmälts enligt 3 b § eller föreläggande om bosättning meddelats enligt 10 § gäller fortfarande äldre bestämmelser i 10 a och 15 §§.

3. 5 § andra och tredje styckena skall tillämpas i sin äldre lydelse i fall då ansökan om förvärvstillstånd gjorts före ikraftträdandet, om förvärvaren inte bedriver industriell verksamhet på orten.

4. I övrigt skall de nya bestämmelserna tillämpas i ärenden om förvärvstillstånd som inte är slutligt avgjorda vid utgången av juni 2005.

2 Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

Härigenom föreskrivs att 12 § förköpslagen (1967:868)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Köp av fast egendom är för sin giltighet beroende av att förköp ej sker.

Har lagfart för köparen beviljats i strid med 20 kap. 7 § 12 jordabalken, är förköpsrätten förlorad. Har förköp skett, är det utan verkan. Motsvarande gäller när förvärvstillstånd har meddelats i strid med 12 § tredje stycket jordförvärvslagen (1979:230) eller i strid med 16 b § fjärde stycket lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.	Har lagfart för köparen beviljats i strid med 20 kap. 7 § 12 jordabalken, är förköpsrätten förlorad. Har förköp skett, är det utan verkan. Motsvarande gäller när förvärvstillstånd har meddelats i strid med 10 § andra stycket jordförvärvslagen (1979:230) eller i strid med 16 b § fjärde stycket lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.
---	--

När förköpet fullbordats, skall köparen till kommunen överlämna de handlingar angående fastigheten som köparen innehar och som är av betydelse för kommunen såsom ägare av fastigheten.

Denna lag träder ikraft den 1 juli 2005.

¹ Lagen omtryckt 1974:815.

² Senaste lydelse 1999:847.